

УТВЪРДИЛ: /п/
Ралица Манолова
Областен управител на Област Габрово

СЪГЛАСУВАЛ:
Областен съвет за сътрудничество по етнически и интеграционни въпроси
Решение №1/юли 2022 г.

СТРАТЕГИЯ НА ОБЛАСТ ГАБРОВО ЗА РАВЕНСТВО, ПРИОБЩАВАНЕ И УЧАСТИЕ НА РОМИТЕ (2021 - 2030 ГОДИНА)

СЪДЪРЖАНИЕ

I.	Въведение.....	стр. 3
II.	Актуално състояние на ромската общност.....	стр. 4
	<i>Анализ на състоянието на ромската общност по сектори:</i>	
	1. Образование.....	стр. 7
	2. Здравеопазване.....	стр. 14
	3. Жилищни условия.....	стр. 19
	4. Заетост и социално включване	стр. 21
	5. Върховенство на закона и антидискриминация.....	стр. 25
	6. Култура и медии.....	стр. 27
	7. Овластяване и равни възможности на ромската жена.....	стр. 30
III.	Визия.....	стр. 32
IV.	Стратегическа цел.....	стр. 32
V.	Водещи принципи и хоризонтални аспекти при изпълнението.....	стр. 32
VI.	Приоритети:	
	1. Образование и обучение.....	стр. 35
	2. Здравеопазване.....	стр. 37
	4. Заетост.....	стр. 39
	3. Жилищни условия.....	стр. 40
	5. Върховенство на закона и антидискриминация.....	стр. 41
	6. Култура и медии.....	стр. 42
	7. Овластяване и равни възможности на ромската жена.....	стр. 45
VII.	Институционална рамка и структури. Мониторинг на изпълнението на плановите документи.....	стр. 44
VIII.	Заклучение.....	стр. 45

СТРАТЕГИЯ НА ОБЛАСТ ГАБРОВО ЗА РАВЕНСТВО, ПРИБОЩАВАНЕ И УЧАСТИЕ НА РОМИТЕ (2021-2030)

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящата стратегия на Област Габрово за равенство, приобщаване и участие на ромите е основен стратегически документ, който задава рамката за провеждане на интеграционна политика за периода 2021-2030 година. Това е втората стратегия, която се разработва на областно ниво, включва мерки за социално-икономическа интеграция и надгражда предходната Стратегия на Област Габрово за интеграция на ромите (2014-2020г.). Съгласно рамката на Европейския съюз за национални ромски стратегии, названието „роми” се използва като обобщаващо както за българските граждани в уязвимо социално-икономическо положение, които се самоопределят като роми, така и за гражданите в сходна ситуация, които околното население определя като такива, независимо от начина на тяхното самоопределяне.

Стратегията прилага целенасочен интегриран подход към българските граждани от ромски произход и други граждани в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация.

Настоящата стратегия е хармонизирана с приоритетните области, целите и мерките, заложи в Националната стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие (2021-2030г.) приета с Решение на Народното събрание на 5 май 2022г. и ще допринесе за изпълнението на Националния план за действие (2021-2023г.) и последващите планове до края на периода на действие. Документът е разработен съгласно насоките за областно планиране, изготвени от Секретариата на Националния съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси към Министерски съвет.

Стратегията е изготвена от Областен оперативен екип, определен със заповед на Областен управител №РД-02-01-151/02.07.2021г., с което се гарантира спазването на принципите за партньорство. В състава му участват представители на Областна администрация – Габрово, Община Габрово, Община Севлиево, Община Дряново, Община Трявна, Областна Дирекция на МВР, Регионална дирекция за социално подпомагане – Габрово, отдел „Статистически изследвания – Габрово“ при ТСБ – Север, Регионално управление на образованието – Габрово, Регионална здравна инспекция – Габрово, Районна здравноосигурителна каса, Дирекция „Бюро по труда“ – Габрово, Регионален представител на Комисията за защита от дискриминация, ЦМЕДТ „Амалипе“ и Сдружение „Социален диалог 2001”. В

областния оперативен екип са обхванати експерти от заинтересовани държавни институции и неправителствени организации, които имат отношение към интеграцията на ромите и седемте приоритетни области на интеграционна политика – образование, здравеопазване, жилищни условия, заетост, върховенство на закона и антидискриминация, култура и медии, овластяване и равни възможности на ромската жена.

На база на аргументирани мнения и препоръки относно потребностите на целевите групи, са изведени визия, стратегическа цел и оперативни цели към всеки от приоритетите, заложи в Националната стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021-2030). Стратегията планира също така гъвкави и устойчиви мерки за интеграция на ромите в област Габрово за периода 2021-2030 година.

Стратегията на Област Габрово за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021-2030) ще послужи като обща стратегическа рамка на регионално ниво, чиито цели ще намерят конкретна реализация в мерките и приоритетите, залегнали в Общинските планове за действие, които се явяват приложение към Областната стратегия.

II. АКТУАЛНО СЪСТОЯНИЕ НА РОМСКАТА ОБЩНОСТ

Следвайки рамката на Европейския съюз за национални ромски стратегии, настоящият документ използва името „роми“ като обобщаващо както за българските граждани в уязвимо социално-икономическо положение, които се самоопределят като роми, така и за гражданите в сходна ситуация, които околното население възприема като такива, независимо от начина на тяхното самоопределяне. Терминът „роми“ е общ термин, който обединява етнически групи, живеещи в България от векове, които имат обща история, сходни езикови, културни и социални характеристики, и които се самоопределят като роми или се възприемат от мнозинството като роми (миллет, власи и други).

Данни по етнически признак се събират единствено на принципа на доброволно самоопределяне и при спазване на Конституцията на Република България, Закона за защита на личните данни, Закона за защита от дискриминация, които са синхронизирани с европейското законодателство. В Република България всяко лице, принадлежащо към етническо, религиозно или езиково малцинство, има правото да избере дали да бъде третирано като принадлежащо към дадено малцинство или не, без от това да произтичат каквито и да било неблагоприятни последици. Това право намира своята реализация при преброяванията на населението, при които всеки доброволно посочва своята етническа

принадлежност, майчин език и вероизповедание, а ако желае – може и да не направи това.

По данни на НСИ към 31 декември 2021 г. населението на област Габрово е 103404 души, което представлява 1.5% от населението на страната и 13.8% от населението на район Северен централен. В сравнение с 2020 г. населението на областта намалява с 2384 души, или с 2.3%. Процентът на намаляване на населението е нарастнал значително – през 2020г. е отчетено намаляване с 0.8% в сравнение с 2019г.

Намаляването на населението на областта се потвърждава и от предварителните данни от 18-то преброяване на населението и жилищния фонд в страната, което се проведе през 2021г. По предварителна оценка очакваният брой на населението, пребиваващо постоянно на територията на страната към 7 септември 2021 г. е 6 520 314 души, а за област Габрово – 99 160 души.

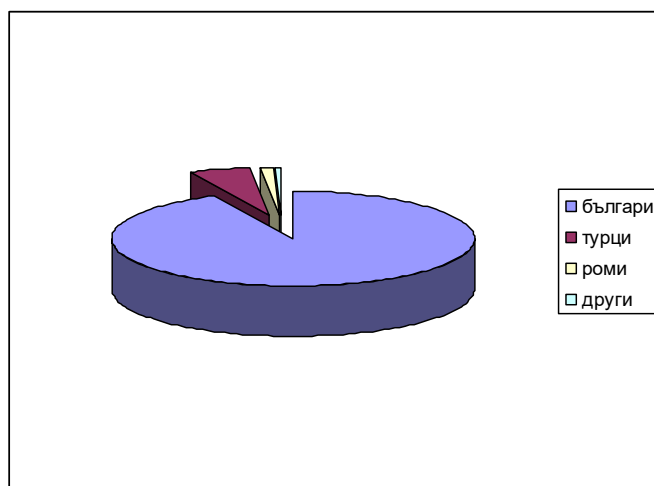
Броят на мъжете преобладава във възрастите до 54 години. С нарастването на възрастта се увеличават броят и относителният дял на жените от общото население на областта.

Демографска ситуация в област Габрово през 2021 година:

- Намалява броят на живородените деца и коефициентът на обща раждаемост;
- Нараства броят на умрелите лица и коефициентът на обща смъртност;
- Увеличава се броят на сключените граждански бракове;
- Увеличава се броят на бракоразводите.

През 2021 г. в областта са починали 4 деца на възраст до една година, а коефициентът на детска смъртност е 6.6‰. За сравнение, през 2001 г. коефициентът на детска смъртност е бил 11.8‰, а през 2020 г. - 6.4‰.

Последните официални данни за населението в зависимост от самоопределянето са от преброяването на населението през 2011г. и сочат, че най-многобройната етническа общност в област Габрово е българската. Към нея са се самоопределили 106 406, или 92.2% от лицата, отговорили на доброволния въпрос. Турската етническа група е втората по численост. Към 1.02.2011 г. 6 464, или 5.6% от всички лица, доброволно декларирали етническата си принадлежност, са се самоопределили като част от нея. Ромският етнос е третият по численост в областта. Към 1.02.2011 г. той наброява 1 305 души, с относителен дял от 1.1%. Към други етнически групи са се самоопределили 533 души, или 0.5%.

Етнодемографската картина може да търпи корекции, тъй като лицата, които не се самоопределят, са 650, или 0.6% от отговорилите. На доброволния въпрос за етническа принадлежност не са отговорили 7 344 лица, или 6.0% от населението в областта. Това означава, че реалният относителен дял и съответно абсолютният брой на ромското население вероятно е по-голям.

Според проучвания на ЦМЕДТ „Амалипе“ се наблюдава разлика между официалните числени данни от преброяването и броя на ромите въз основа на експертни оценки, поради следните причини:

- Поради силните антиромски стереотипи и дискриминацията много роми и други български граждани предпочитат да не отговарят на въпроса за етнически произход при преброяването. Това прави официалните данни за етнически произход ненадеждни.
- Поради силните антиромски стереотипи и дискриминацията много роми се самоопределят като българи или турци. „Скритата етническа идентичност“ има по-широко разпространени последици от неточността на данните от преброяването: тези лица и семейства също нямат желание да участват в дейностите за интеграция на ромите изобщо. Тази „скрита етническа идентичност“ се среща по-често сред най-образованите хора от ромски произход.
- Специфичните културни характеристики на някои ромски групи ги карат да се самоопределят по друг начин при преброяването: власи, миллет и др., а много от говорещите български език роми се самоопределят като българи и пр.

На фона на негативната демографска тенденция за намаляване на населението се забелязва увеличаване броя на българските граждани, които са се самоопределили като роми, в сравнение с преброяването през 2001г. Оттук може да се направи изводът, че има тенденция към увеличаване на ромския етнос на територията на област Габрово.

По отношение териториалното разпределение на самоопределилите се като роми в четирите общини на Област Габрово, най-голям е броят им в Община Севлиево, докато в Община Трявна той е незначителен – само 59 души. Ромското население в Община Габрово наброява 367 души, а в Дряново – 261 души.

Общини	Общо	В т. число отговорили	Етническа група				
			Българска	Турска	Ромска	Други	Не се самоопределят
Общо за областта	122702	115358	106406	6464	1305	533	650
Габрово	65268	61472	60207	504	367	224	170
Дряново	9685	8974	8078	495	261	115	25
Севлиево	35995	33599	27045	5405	618	152	379
Трявна	11754	11313	11076	60	59	42	76

От таблицата е видно, че Област Габрово не може да бъде определена като регион с висока концентрация на етнически групи, а и разпределението им в общините също е равномерно, с лек превес за двата по-големи града Севлиево и Габрово. Както в повечето области на България ромският етнос е трети по численост след българския и турския.

Анализ на състоянието на ромската общност по сектори:

1. ОБРАЗОВАНИЕ

Основен приоритет за общините от област Габрово са младите хора, грижите за тяхното отглеждане, възпитание, образование и професионална реализация, създаване на равни условия за достъп до детските градини, предучилищна подготовка и качествено образование за всички деца и ученици.

Образователната структура в областта е добре развита и предоставя благоприятни условия за качествено образование. За периода 2010-2020г. по-голямата част от сградния фонд на училищата в област Габрово беше saniран и бяха приложени енергийно-ефективни мерки. Материалните и технически ресурси в системата на предучилищното и училищното образование са от особена необходимост за децата и учениците със специални образователни потребности. Изграждането на подкрепяща образователна среда включва подходящи архитектурни и социално-битови условия, индивидуални образователни програми, училищен екип за

подкрепа за личностно развитие, който да извършва оценяване, специални учебно-технически средства, материали и помагала.

През 2018 г. училищната мрежа в община Габрово беше оптимизирана, като е закрито ОУ „Цанко Дюстабанов“, където 86,5 % от учениците бяха с етнически произход, различен от българския.

Училищата и детските градини в областта работят за:

- обучение в дух на толерантност и недискриминация чрез съхраняване и развиване на културната идентичност на деца и ученици от ромски произход;
- насочване на учениците с обучителни дефицити и ниска грамотност към дейности и услуги по допълнително оgramотяване и професионална ориентация и предотвратяване на опасността от отпадане от образователната система;
- приобщаване на родителите - роми към образователния процес, приемане и засилване на участието им в училищния живот;
- качествено, конкурентноспособно и ефективно образование, чрез оптимизация на общинската образователна система, обхват на всички подлежащи деца и ученици и предотвратяване на преждевременно им напускане и отпадане от училище;
- повишаване ефикасността на взаимодействие между участниците в образователния процес и институциите като гаранция за осигуряване на най-добрия интерес/полза за личностното развитие на детето и ученика.

В тази връзка през последните няколко години бе постигнат значителен успех. От 08.06.2018г. съгласно ПМС №100 във връзка с обхвата на децата и учениците се прилага *Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст*. Създаден е Областен координационен център, в чийто състав са включени представители на Областна администрация - Габрово, Регионално управление на образованието – Габрово, Регионална дирекция за социално подпомагане, Регионална здравна инспекция – Габрово, Общинска администрация – Габрово, Общинска администрация – Дряново, Общинска администрация – Севлиево, Общинска администрация – Трявна и Областна дирекция на МВР – Габрово.

За последните четири години усилена работа от страна на всички институции данните сочат категорично подобряване обхвата на децата и учениците в образователната система. От 12 137 подлежащи на обхват деца и ученици към месец юли 2017 г., необхванатите са били 2059 или 17% /включително в чужбина/. През 2019 година е осъществен е 96,4% обхват при деца и ученици от 5 до 16 години. Към месец септември 2020 г. от 11834 подлежащи деца и ученици,

необхваанатите са 179 или 1,5% /включително в чужбина/. Целта на екипите е 100% обхващане и задържане на децата и учениците в задължителната възраст. Най-често на учениците в риск от отпадане се предлагат подходящи форми на обучение.

Усилията на екипите за обхват, координирано със всички институции, са насочени приоритетно към 5, 6 и 7 годишните деца, които е трябвало през учебната година да постъпят за първи път в подготвителна група или първи клас, но не са записани. За ученици с актуален статус в „риск“ в Информационната система по реализация на Механизма /ученици допуснали много неизвинени отсъствия/ се работи да се предотврати отпадането им от образователната система от страна на училищните ръководства.

Намален е броят на генерирани писма за област Габрово чрез Информационната система по реализация на Механизма към кмета на съответната община за налагане на санкция по чл. 347 от ЗПУО за натрупани отсъствия в рамките на месец на ученици. Училищните екипи осъществяват целенасочена дейност с тези ученици на ниво училище, за да се предотврати отпадането им от образователната система.

В Информационната система за реализиране на механизма за съвместна работа на институциите по обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст, е публикувана Информационна карта за 12 бр. училища и детски градини от област Габрово, при които рискът от отпадане е особено висок. С ранг 5 са ОУ „Христо Ботев“ – с. Добромирка и ОУ „Васил Левски“ – с. Шумата. С ранг 4 са ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ – с. Душево и ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ – с. Градница. С ранг 3 са ОУ „Христо Ботев“ – Севлиево, ПГТМ – с. Градница и ПГ „Марин Попов“ – Севлиево. С ранг 2 са ДГ „Мечо Пух“ – с. Петко Славейков, ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ – с. Петко Славейков и ОУ „Св. Солунски братя“ - с. Крамолин. С ранг 1 са ОУ „Иван Вазов“ – Габрово и СУ „Максим Райкович“ – Дряново.

Сред най-честите проблеми, свързани със задържането на ученици от етническите малцинства в образователната система, са езиковите затруднения, закостенелите сегрегационни настроения в обществото, различната ценностна система и непознаването на културната идентичност.

Най-честата причина за необхващане на деца е, че те са заминали с родителите си в чужбина. Тази тенденция важи особено за деца и ученици от ромски семейства, най-вече в кварталите „Изгрев“ в Дряново и „Балабанца“ – Севлиево. Наблюдава се изоставане в образованието на деца, чиито родители са емигрирали в чужбина. При напускане на страната за няколко месеца, децата не се записват да учат в училища в чужбина и завръщайки се, се налага да повтарят годината. Има случаи с ученици, които са повтаряли един и същи клас три пъти и навършвайки 16 години,

приключват образованието си с много ниски постижения и без завършена образователна степен. Напускането на училищната система за няколко месеца и последващо повтаряне на класа води до допълнителни затруднения, създава се вакуум, защото се губят натрупаните знания, няма системност в ученето, попадат в класове с по-малки ученици, където не ги приемат толкова добре и започват да отпадат. Индивидуалната форма на обучение не е подходяща за ученици, които не са мотивирани, въпреки че се предлага като вариант за завършване на образование. Работата на образователните медиатори дава добри резултати по отношение обхвата на децата и учениците. От м. септември 2019 г. по Дейност 7 по проект BG05M2OP001-2.011 „Подкрепа за успех“ по ОП НОИР с определени часове са назначени 14 бр. образователни медиатори и социални работници. На 4 часа работиха 10 образователни медиатори/социални работници в Национална Априловска гимназия – Габрово, ПТГ „Д-р Никола Василиади“ – Габрово, ПГТ „Пенчо Семов“ – Габрово, ПГМЕТ „Ген. Иван Бъчваров“ – Севлиево, ПГ „Марин Попов“ – Севлиево, Професионална гимназия по транспорт и машиностроене – с. Градница, ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ – с. Градница, ОУ „Христо Ботев“ – с. Добромирка, ОУ „Св. Солунски братя“ – с. Крамолин, ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ – с. Петко Славейков. На 8 часа работиха 4 образователни медиатора в СУ „Максим Райкович“ – Дряново, ОУ „Христо Ботев“ – Севлиево, ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ – с. Душево, ОУ „Васил Левски“ – с. Шумата. През учебната 2021/2022 г. продължава тяхната дейност.

Наетите образователни медиатори и социални работници са доказали своята ефективност в дейности през предходните две учебни години. Особено ценна е тяхната помощ по време на дистанционното обучение (обучение от разстояние в електронна среда), когато медиаторите разнасят принтирани материали по домовете на учениците без устройства за синхронно обучение, провеждат кампании за превенция на заразата и ред други.

В кварталите със съсредоточено ромско население „Балабанца“ – Севлиево и „Изгрев“ - Дряново е необходимо да има поне по един образователен медиатор от общността, който ежедневно да проследява дали се ходи на училище и да мотивира както децата, така и родителите. За траен обхват е необходимо изграждането на навици за ставане рано за училище, родителска отговорност към образованието на децата, формиране на разбирането, че образованието е ценност, че ранните бракове не бива да възпрепятстват завършването на образователна степен. Това може да се осъществи само с ежедневни срещи с деца и родители чрез медиатор. Необходима е по-честа и интензивна работа с тези семейства с оглед промяна на техните нагласи.

Изградените обществени съвети в образователните институции осигуряват възможност за участие на родителите в обсъждането на учебните програми и избора на учебници, да предлагат мерки за подобряване качеството на

образователния процес, както и да дават становища за разпределението на бюджета. Има стремеж за приобщаване на родители-роми в тези съвети.

С решения на четирите общински съвети от учебната 2021-2022г. се въведе задължително предучилищно образование за децата от 4 годишна възраст. Увеличаването на обхвата в предучилищното образование и повишаване на неговото качество е приоритетна политика за осигуряване на равен достъп до качествено образование и приобщаване на всяко дете. Децата, посещавали детска градина повече от две години, придобиват необходимите компетентности и показват по-добри резултати от децата, които не са обхванати в задължително предучилищно образование. В повечето случаи на входа на първи клас тези деца са натрупали значителни дефицити, които не могат да се компенсират в училищата и отпадат от системата на училищното образование.

Обхващането в детска градина е ключово не само за езиковото, когнитивното, емоционалното, социалното развитие на детето, но и защото наред с обучението, възпитанието и социализацията осигурява ежедневно отглеждане, топла и здравословна храна и контролирани хигиенни условия.

Тази мярка е особено наложителна при децата от ромски семейства, тъй като от още по-ранна възраст им се предоставя възможност да се социализират, да изградят навици, да бъдат по-отговорни към ученето, да стартират подготовка по български език. Овладяването на българския език се оказва ключов проблем при постигането на държавните образователни стандарти. През последните две години общините реализират различни проекти, насочени към учениците от ромския етнос и уязвимите групи за постигане на образователна интеграция и социализация на учениците от етническите малцинства, равнопоставено включване в образователния процес и предоставяне възможност за включване в алтернативни занимания на основата на собствените им интереси и предпочитания, което допринася за ефективност на процеса за обхват и задържане на учениците в образователната система и възпрепятства последващото им отпадане.

В изпълнение на Стратегията за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства (2015 – 2020) общините от област Габрово, както и образователните институции изпълняваха редица дейности по приоритет „Образование“. Ежегодно се провеждат квалификации на учителите за повишаване на педагогическите компетентности в областта на образователната интеграция по теми, свързани с образованието в мултикултурна среда, техники за ефективна работа с деца от малцинствени групи, повишаване грамотността при работа с ученици, слабо владеещи български и мн. др.

В изпълнение на годишните планове за образователна интеграция на училищата редовно се предвиждат изяви на ученици от различни етнически групи, свързани с традиционния празничен календар. Чрез популяризиране празнуването на различните празници от евреи, християни и роми се цели не само повишаване

степената на образование сред ромите, но и активното им включване в училищния живот, включително и на родителите.

Освен с деца и ученици, по приоритет „Образование“ на Стратегията се работи и за ограмотяване на малограмотни и неграмотни възрастни лица. От месец март 2017 г. до 01.02.2020 г. са организирани обучения за ограмотяване на възрастни по проект BG05M2OP001-3.004 „Нов шанс за успех - Фаза 1 Ограмотяване на възрастни“ на МОН по оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“. От започналите 91 неграмотни и слабограмотни лица над 16-годишна възраст, които нямат статут на ученици, успешно са завършили курсовете 75. Голяма част от тях са се самоопределили като роми. Дванадесет обучаеми са получили удостоверения за валидиране компетентности за началния етап и 63 обучаеми са получили удостоверения за валидиране компетентности за основната степен, като от тях 11 лица са продължили обучението си в самостоятелна форма в Професионална гимназия по транспорт и машиностроене – село Градница, община Севлиево. Завършването на начален етап или основна степен на образование дава възможности на лицата за продължаване в следващ етап на училищното образование, за продължаване в средната степен на училищното образование, за включване в обучение, за придобиване на професионална квалификация. Постигнатите резултати са: промени в статуса на възрастния обучаем и връщането му към образованието; създадени са възможности за ограмотяване на възрастни. Освен изискванията за четене, писане и смятане, са усвоени и други компетентности, необходими за реализацията на съвременния човек. Най-важното е, че са преодолени стереотипите и предразсъдъците на етнокултурната среда към образованието.

Проектът е реализиран в ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ - село Душево, ОУ „Васил Левски“ - село Шумата, ОУ „Цанко Дюстабанов“ – Габрово и СУ „Максим Райкович“ – Дряново.

По проект BG05M2OP001-3.018-0001 „Подкрепа на приобщаващо образование“ са одобрени 8 училища и 10 детски градини от област Габрово. Целта на проекта е насърчаване и разгръщане на потенциала за личностно развитие на деца и ученици със специални образователни потребности, с хронични заболявания, в риск от отпадане и с изявени дарби - с доказани постижения в науките, изкуствата и спорта чрез допълнителна подкрепа, с оглед успешната им реализация и социализация. Дейността е насочена към разработване на помагала и дидактически материали. До сега е одобрено закупуването на оборудване на специализирани кабинети и назначаването на 2,5 щ. бр. психолози, 0,5 щ. бр. логопед и 3 щ. бр. помощник на учителя предимно в детските градини.

През 2019 година Сдружение „Социален диалог“ работи като подизпълнител по Програма „Заедно в пъстър свят“, финансирана от Тръст за социална алтернатива. Програмата е насочена към провеждане на обучения на педагози от детски градини

за подобряване уменията им за работа с деца от малцинствени групи. Дейностите се реализираха на територията на област Габрово и община Средец. Организацията беше домакин на пробационните обучения на учителите.

Анализ на силните и слаби страни в приоритетна област „Образование“ на интеграционната политика.

Силни страни	Слаби страни
Целенасочена и последователна политика за подобряване на обхвата в предучилищното образование и повишаване на неговото качество.	Продължаващо задълбочаване на неблагоприятните демографски тенденции и засилване на негативните им ефекти върху образователната система.
Създадени условия за социално включване и за подобряване на познавателните и социално-емоционалните умения на децата - задължителното предучилищно образование от 4-годишна възраст.	Ниско ниво на познавателни и социално-емоционални умения, необходими за училищно обучение у деца, за които българският език не е майчин.
Създадени условия за приобщаващо образование.	Трудности за персонализация на обучението в зависимост от потребностите и интересите на отделното дете и за работа в мултикултурна среда.
Увеличен прием на ученици в училища, предлагащи обучение в STEM направления и за придобиване на професионалното образование.	Затруднена реализация на трудовия пазар на завършилите поради недостатъчно съответствие на придобитите умения с изискванията на реалната икономика.
Целенасочени политики за повишаване на авторитета, социалния статус и квалификацията на учителите.	Застаряване в учителската професия, съчетано с недостиг в отделни предметни области.
Подкрепа и развитие на култура за иновации, креативност и споделяне на добри практики чрез обединяването на детските градини и училищата в мрежи и на учителите в общности.	Липса на утвърдена култура за изграждане и развиване на ефективни училищни общности и на системно взаимодействие с родителите за подобряване на резултатите от обучението, възпитанието и социализацията.

По отношение включването на маргинализирани и уязвими групи в образователния процес бе постигнат значителен успех през периода 2010-2020г. Този успех има отношение и към останалите приоритети, тъй като с нарастване на образователното ниво намалява риска от бедност, социална изолация и затвореност в общността.

2. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

Въпреки ниската концентрация на ромско население в област Габрово, един от факторите, които са свързани с тяхното социалното изключване, е ниска до липсваща здравна култура. Голяма част от ромите са здравнонеосигурени или с прекъснати здравноосигурителни права, при което посещението при лекар се предприема само при кризисна ситуация и сериозно заболяване. Наблюдава се недостатъчна мотивация, а често и невъзможност за заплащане на здравни осигуровки, особено при натрупани предходни задължения.

Сред причините, водещи до влошения здравен статус на ромския етнос, са: масовото обедняване, непълноценното хранене, постоянния стрес, нехигиенните жилищни условия, ранните и чести раждания. Обичайно явление е отказът да се посещава личен лекар, поради неплатежоспособност. Негативно влияние върху здравословното състояние на децата оказват ранните бременности и недостатъчното наблюдение и грижи за децата. Срещат се затруднения при провеждане на задължителните имунизации, заради ниската здравна култура на родителите и липсата на съдействие от тяхна страна. Проблем е и несериозното отношение на родителите към лечението на децата, невъзможността за закупуване на предписани медикаменти, преждевременното напускане на болнично заведение и прекъсване на лечението.

Достъпът до медицинска и дентална помощ, както и до лекарства на територията на областта е сравнително добър, защото функционират достатъчно на брой лечебни заведения и аптеки, сключили договор с РЗОК, които са равномерно разпределени според населението на общините и няма сериозни диспропорции. НЗОК стимулира общопрактикуващите лекари и изпълнителите на първична извънболнична дентална помощ да осигуряват медицинска и дентална помощ в отдалечени и трудно достъпни населени места, чрез допълнително заплащане за работа на практики в населени места с неблагоприятни условия съгласно специална методика. На територията на област Габрово няма необслужвани селски практики, защото обслужването им е поето от лекари, регистрирали допълнителен адрес на практика.

Осигурените лица са равнопоставени при ползването на здравните дейности от определения пакет. НЗОК по никакъв начин и под никаква форма не събира данни за етническа принадлежност на здравноосигурените лица. Т.е. от данните в регистрите и ползваните медицински и дентални дейности, заплатени от НЗОК, не могат да се правят изводи по отношение обхвата на ромското население.

Това важи и за здравната осигуреност, защото данните, с които разполага РЗОК за лицата с прекъснати здравноосигурителни права се отнасят само до броя им в един или друг период от време, но не съдържат информация за причините. Логично е да

се предположи, че част от лицата, записани в пациентските листи не живеят на територията на страната, както временно, така и продължително или постоянно. И в трите случая те не се отписват от пациентските листи, но естествено, не заплащат здравни осигуровки в България. Липсва информация колко от лицата с прекъснати здравноосигурителни права не са здравноосигурени по причина, че нямат възможност да заплащат вноските.

Въз основа на съществуващата в РЗОК информация за последните пет години, се очертават следните тенденции, които са отражение на негативните демографски процеси:

- Постоянно намаляване на **записаните лица** в пациентските листи на общопрактикуващите лекари от 123 073 през 2016 г. до 114 500 в момента.
- Числата показват, че **лицата с прекъснати здравноосигурителни права**, записани в листите са сравнително устойчива величина – колебаят се между 18 056 и 18 964 в периода 2016 – 2019 г., докато през 2020 г. отбелязват спад – до 17 200.
- Децата до 18г. възраст, записани в пациентските листи на общопрактикуващите лекари съответно също намаляват – до 15 511 в края на 2020 г. .
- **Децата на възраст от 0 до 18 г.**, които се наблюдават в извънболничната медицинска помощ по програма „Детско здравеопазване“ и им се извършват прегледи и имунизации, варират през разглеждания период – 12 917 през 2018 г., 13 020 през 2019 г., а през 2020 г. са намалели значително – 10 980 (От тях – 532 са новородени). РЗОК не разполага с данни за причините, но тези числа не бива да се тълкуват еднозначно, защото, освен че може да са свързани до някаква степен с епидемичната обстановка, няма информация и каква част от записаните в листите деца, всъщност живеят извън страната или променят периодично местоживеенето си вътре в страната, без да сменят лекаря си.
- **Бременните**, които са наблюдавани от лекари-специалисти по програма „Майчино здравеопазване“ устойчиво намаляват ежегодно в синхрон с намаляването и застаряването на населението в областта. Съответно от 813 през 2016-та г. до 630 през 2020 г. Обхванатите с наблюдение в първи триместър са около 43-45 % от тях. Наблюдаваните бременни под 18 г. възраст са променливи числа, без да се очертава някаква тенденция – от 21 до 30, като най-малко са през 2020г. – 21.
- **Ражданията** в болниците на областта постоянно намаляват през годините от 596 през 2016 до 432 през 2020г. Спад през целия период има и при неосигурените родилки – съответно от 76 през 2016-та до 46 през 2020 г. Родилките на възраст под 18 г. са били между 19 и 23 годишно, а през 2020-та са спаднали до 13.

Тези числа, също не бива да се тълкуват едностранчиво, защото достъпът до медицинска помощ, заплащана от НЗОК, не е ограничен по никакъв начин по териториален признак, напълно свободен е и съответно във всеки един момент бременните може да са променили лечебното заведение, в което се наблюдават, или да са избрали да родят в лечебни заведения извън областта.

НЗОК заплаща на лечебните заведения и някои дейности извън обхвата на задължителното здравно осигуряване, със средства от целеви трансфери от МЗ и АСП. Финансират се дейности за здравно неосигурени лица, включващи: интензивно лечение, комплексно диспансерно (амбулаторно) наблюдение при пациенти с психиатрични заболявания и комплексно диспансерно (амбулаторно) наблюдение при пациенти с кожно-венерически заболявания по чл. 82, ал. 1, т. 1а, 3а и 6б от Закона за здравето.

В РЗОК Габрово са отчетени и заплатени съответно 5 случая на интензивно лечение на неосигурени пациенти през 2019 г. и 4 през 2020 г.

Със средства от целеви трансфер от МЗ, НЗОК заплаща и за дейности за здравно неосигурени жени по чл. 82, ал. 1, т. 2 от Закона за здравето, които са регламентирани и в Националния рамков договор. Заплащането е за един профилактичен преглед при лекар специалист по акушерство и гинекология, съгласно чл. 19 от Наредба № 26 от 14 юни 2007 г. за предоставяне на акушерска помощ на здравнонеосигурени жени и за извършване на медико-диагностични изследвания, назначени при този преглед. В РЗОК Габрово не са отчитани дейности по този параграф.

Агенцията за социално подпомагане превежда на НЗОК целевите средства за извършената диагностика и лечение в лечебни заведения за болнична помощ на лица, които нямат доход и/или лично имущество, което да им осигурява лично участие в здравноосигурителния процес. През 2019г., РЗОК Габрово е заплатила за отчетени 56 такива случая, а през 2020 г. за 41.

РЗИ-Габрово ежегодно организира и провежда различни обучителни дейности сред ромското население, свързани със здравеопазването и рисковите фактори за здравето: тютюнопушене, употреба на алкохол, нездравословно хранене, ниска физическа активност. Отпечатани и разпространени са много тематични материали за превенция на хроничните незаразни болести, както и здравно-образователни и информационни материали на деца в неравностойно положение, принадлежащи към етническите малцинства в община Севлиево и община Дряново. За работа в ромска общност са назначени двама здравни медиатори в общини Севлиево и Дряново, които оказват подкрепа в информационно-превантивни кампании и дейности.

РЗИ – Габрово активно работи с лица от уязвими групи в рамките на няколко Национални програми, благодарение на които бе постигнато по-добро ниво на здравна култура: Национална програма за превенция на хроничните незаразни

болести 2021-2025г., Национална програма за превенция и контрол на ХИВ и сексуално предавани инфекции 2021-2025г., Национална програма за първична профилактика на рака на маточната шийка в Република България 2021-2024 г., Националната програма за контрол и лечение на ротавирусните гастроентерити в Република България 2017-2021 г.

Постигнат е напредък по отношение основната цел в приоритет „Здравеопазване“ на предходната стратегия, а именно: осигуряване на превантивни мерки, редовни медицински прегледи, пренатални и постнатални грижи и семейно планиране.

През последните две години във връзка с епидемична обстановка, свързана с разпространението на COVID 19, за превенция разпространението на заболяването, особено върху уязвими групи с висок риск за здравето, се провеждаха множество работни срещи със здравни медиатори, педагогически колективи на училищата в четирите общини на областта, медицински специалисти. Предоставени са здравно-образователни материали за превенция на разпространението на COVID-19.

По данни на РЗИ-Габрово за последните няколко години е постигнат следния обхват на лица от целевите групи в дейности, свързани със здравеопазването:

2018г.:

Брой обхванати с имунизации деца:

В гр. Габрово – 185;

В гр. Дряново – 32 в града и 6 в селата, около Дряново;

В гр. Севлиево – 45 в града и 7 в селата, около Севлиево.

Брой лица, обхванати със скрининг за риска от туберкулоза:

В гр. Габрово – 202 лица;

В гр. Дряново – 98 лица;

В гр. Севлиево – 153 лица;

В гр. Трявна – 43 лица.

2019г.:

Брой обхванати с имунизации деца:

В гр. Габрово – 163;

В гр. Дряново – 27 в града и 3 в селата, около Дряново;

В гр. Севлиево – 38 в града и 2 в селата, около Севлиево.

Брой лица, обхванати със скрининг за риска от туберкулоза:

В гр. Габрово – 14 лица в града и 70 в селата, около Габрово.

Брой беседи за здравословно хранене на новородени и малки деца:

19 броя беседи в гр. Севлиево сред ромско население.

2020г.:

Брой кампании и беседи за запознаване с начините за предпазване от най-разпространените инфекциозни и хронични незаразни болести:

В гр. Дряново и гр. Севлиево по 1 беседа.

Брой кампании и беседи за вредата от най-разпространените рискови фактори:

В гр. Дряново и гр. Севлиево по 1 беседа.

Брой обхванати с имунизации деца:

В гр. Габрово – 153;

В гр. Дряново – 15 в града и 4 в селата, около Дряново;

В гр. Севлиево – 33 в града и 2 в селата, около Севлиево.

Брой лица, обхванати със скрининг за риска от туберкулоза:

В гр. Габрово – 58 лица в Габрово и 10 в селата, около Габрово;

В гр. Дряново – 2 лица;

В гр. Севлиево – 47 лица в Севлиево и 8 лица в селата, около Севлиево;

В гр. Трявна – 2 лица.

В сферата на здравеопазването особена роля и принос има и неправителствената организация „Социален диалог 2001“. От 2011 г до 2019 г. Сдружението осъществява дейности по Програма „Подобряване устойчивостта на Националната програма по туберкулоза - Ромска общност“, финансирана от Глобален фонд за борба със СПИН, туберкулоза и малария. Дейностите по програмата са насочени към превенция и скрининг на разпространението на туберкулоза на територията на област Габрово и включват:

- Картографиране на местата с най-висока концентрация на ромска общност и такива като огнища на заболяването;
- Провеждане на обучения за придобиване на специализирани умения за работа на терен;
- Работа на терен за достигане до представителите от общността с рисково за здравето поведение чрез раздаване на здравно-образователни материали и информиране за възможностите за изследване и ползване на здравни консултации от специалист;
- Извършване на скринингово проучване за риска от заразяване с туберкулоза на представителите на общността;
- Извършване на придружавания на клиенти със съмнение за туберкулоза и такива в продължителна фаза на лечение или на химиопрофилактика до лечебното заведение за извършване на изследвания или назначение на лечение;
- Попълване и обработка на първична отчетна документация, отразяваща броя достигнати бенефициенти и вида на предоставената услуга /раздадени материали, проведени консултации, извършени насочвания и придружаване до здравно заведение;

- Провеждане на информационни кампании и дискусии във връзка със Световен ден за борба с туберкулозата и информационни кампании преди планирани изследвания на терен;
- Провеждане на супервизия на екипите работещи на терен;

През 2017 година, съвместно с РЗИ - Габрово и СБАЛББ Габрово, бе извършено мащабно изследване с флуорограф сред рискови групи за туберкулоза и бяха изследвани 600 човека от огнищата на туберкулоза в областта. От 2019 до този момент Сдружението изпълнява дейности по контрол на туберкулозата сред рискови групи във връзка с изпълнението на Национална Програма за превенция и контрол на туберкулозата в Република България.

През 2019 и 2020 г. Сдружение „Социален диалог 2001“ осъществи проект "За едно здраво бъдеще". Дейностите по проекта включваха анализ на ситуацията и нуждите на общността, анализ на ситуацията в социалните услуги, овластяването и подкрепата на младите майки и представители на общността от малкото населено места като бъдат обучени и бъдат включени в решаването на техния проблем.

По отношение на превенцията и ранната интервенция има разкрити и социално-здравни услуги за деца и семейства. Работи се с деца на възраст от 0 до 7 години и техните родители, както и бъдещи родители от рискови групи. Голяма част от потребителите са от ромска общност. Основно дейностите са насочени към предоставяне на услугите: ранна интервенция на увреждания, здравна консултация и превенция на заболяванията, семейно консултиране и подкрепа, индивидуална педагогическа подкрепа на деца с увреждания и допълнителна подготовка за равен старт в училище.

Стремежът на местно ниво е в синхрон с националната политика и е насочен към осигуряване на равен достъп до качествено здравеопазване. По отношение на това е постигнат напредък за периода на предходната стратегия, но усилията следва да продължат, тъй като здравеопазването в ромската общност в Габровска област е комплексен проблем и има пряка връзка със заетостта, образованието и културните особености.

3. ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ

Като цяло ромите живеят при значително по-лоши жилищни условия в сравнение с тези на останалата част от населението.

Жилищната политика на Община Габрово се гради на базата на десегрегацията и на недискриминационния достъп. Роми се настаняват в общински жилища, разположени на територията на гр. Габрово, независимо от тяхното

местонахождение. Това са част от мерките, които се вземат с цел интегриране на ромите в обществото.

Не е малък броят на хората, за които общината е единствената надежда за решаване на жилищните им потребности, което обуславя необходимостта от системна поддръжка и обновяване на обектите.

В град Габрово няма квартал, населен единствено от малцинствени групи. Те са разпръснати из целия град. Въпреки това има няколко квартала с концентрирано ромско население - индустриалната част на града, кв. „Бойката“, ул. „Батак“, ул. „Градище“, а също така и в кварталите „Сирмани“ и „Смирненски“. Немалка част от тях живеят в общински жилища. За голям част от тези лица липсата на жилище с нормални битови условия е сериозен проблем. Но при настаняването им в общинско жилище не всички заплащат наемната цена и консумативните разноски, не полагат и грижите на добър стопанин при ползване на жилището, което води до влошаване на неговото състояние, до необходимост от значителни финансови средства за неговото възстановяване, а при къщите - до тяхното събаряне. Незначителна част от лицата притежават собствено жилище.

Към 30.08.2021 г. Община Габрово притежава 496 броя жилища, част от които се обитават от 52 семейства и домакинства от малцинствените групи - общо 158 лица, което съставлява 17.61 % от общо настанените в общински жилища лица.

В дългосрочен план трябва да се търсят и възможности за увеличаване броя на общинските жилища, за да се осъществят социалните функции на общинската жилищна политика и да се осъществи максимално възможното задоволяване на нарастващите жилищни потребности на жителите на общината. Именно това, в най-голяма степен, извежда на преден план проблемите с общинския жилищен фонд, защото все още не са задоволени постоянно нарастващите потребности от жилища на територията на общината.

Жилищните условия и инфраструктурата на терените, обитавани от ромите в община Дряново са в задоволително състояние. Ж.к. „Изгрев“ има изградени електропреносни мрежи, водопровод и канализация. През 2020 г. в Общинска администрация са постъпили 5 молби за картотекиране на лица с жилищни нужди. Съгласно чл. 6, ал.1 и чл. 8 от Наредба за условията и реда за установяване на жилищни нужди и за настаняване под наем в общински жилища, в общинско жилище не са настанявани нови лица и семейства, а за вписване в регистъра с лица, с установени жилищни нужди са одобрени 5 лица. През месец октомври 2020 г. с Решение № 224 на Общински съвет - Дряново бе актуализиран списък на общинските жилища за настаняване под наем, ведомствени и резервни. Общината има изготвена кадастрална карта за гр. Дряново.

На територията на община Севлиево има обособен квартал, който е с площ 35 хектара и е застроен след 1940 година. Приблизителният брой на населението, което е с малцинствен етнически произход е около 1668 жители. Жилищните

сгради са полумасивни или масивни, много рядко се срещат паянтови постройки. В голямата си част тези сгради са построени без отстъпено право на строеж и необходимите строителни книжа. От 1998 година има изработен и одобрен кадастрален и регулационен план и изградена улична мрежа. През 2013 и 2014 г. в кв. „Балабанца” бе изградена канализационна помпена станция „Север” с цел препомпване през реката на битовите води от квартала и заустването им в главните колектори на градската пречиствателна станция за отпадни води. По този начин е преустановено изливането на отпадни води в р.Росица и нейното замърсяване. Изграден е и дъждопреливник с цел отвеждане на дъждовните води извън КПС. Поради специфичното разположение на квартала в подножието на Крушевски баир, смесената канализация се натоварва и от скатни води. За да се елиминира този приток, през 2017 г. е изпълнен проект за реконструкция на главния колектор по улиците „Устрем” и „Руен”, който подобри работата на изградената вече канализационна помпена станция и увеличи нейната ефективност и проводимост. Обратният приток към жилищните имоти е преустановен от смесената канализация по време на интензивни дъждове. Под дъното на тръбата за главен клон в кв.„Балабанца” е изграден подколекторен дренаж за отвеждане на скатни води.

Уличният водопроводен клон по улиците „Устрем” и „Руен” е подменен и е с дължина 754 м. В квартала има изградена техническа инфраструктура – водоснабдяване, електрозахранване. През 2006 година е направен ремонт на водопроводната мрежа. Ремонтирани са две основни улици в квартала, които бяха в най-тежко състояние.

С цел осмисляне на свободното време на живеещите в квартал „Балабанца” са създадени и функционират младежки и пенсионерски клубове. Изграден е Център по превенция, в който обществени възпитатели към Местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните при Община Севлиево работят превантивно и корекционно с деца и младежи. До Центъра по превенция за деца и младежи е изграден и Гражданско-обществен център по превенция към Районно управление „Полиция” – гр.Севлиево.

В Община Трявна през 2020 г. са сключени договори за настаняване в общински жилища на 2 семейства – при цялата условност на определянето им като ромски. В този смисъл са картотекирани и 2 души за настаняване в общинско жилище.

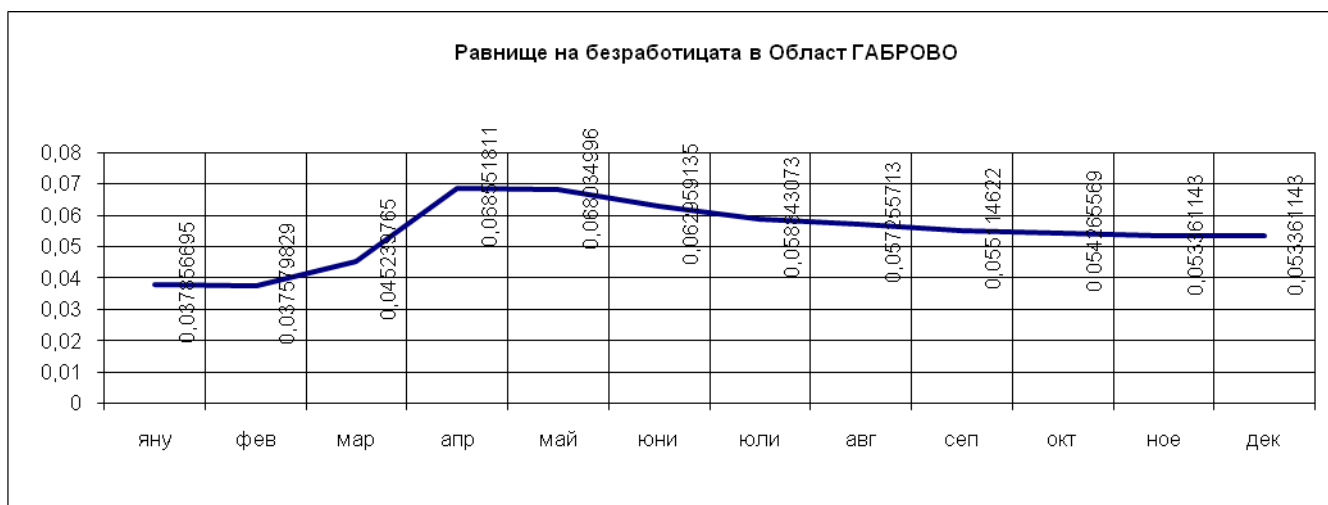
4. ЗАЕТОСТ И СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ

По отношение равнището на безработицата през 2020 г. се отчита повишение за област Габрово от 3,79% в началото на годината до 5,34% в края й в следствие на

пандемията COVID 19. Повишен е броят на регистрирани безработни от сектор „индустрия“, „услуги“ и „туризъм“. Равнището на безработицата в областта е с 1.5 пункта под равнището на безработицата в страната. Безработните в област Габрово с продължителност на регистрацията в Бюрата по труда над една година са 189 души или 6.5% от всички регистрирани лица. От тях 9 лица или 0.3% са лица самоопределили се като роми.

год. 2020

яну	фев	мар	апр	май	юни	юли	авг	сеп	окт	ное	дек
2 051	2 036	2 451	3 714	3 686	3 411	3 188	3 102	2 986	2 940	2 891	2 891
3,79%	3,76%	4,52%	6,86%	6,80%	6,30%	5,88%	5,73%	5,51%	5,43%	5,34%	5,34%

Видно от приложената по долу справка за област Габрово и по общини към 30.06.2021 г. се е очертала тенденция на намаляване на равнището на безработица. Равнището на безработицата в областта е с 1.6 пункта под равнището на безработицата в страната.

Община ГАБРОВО

год. 2021

яну	фев	мар	апр	май	юни
1 589	1 559	1 437	1 299	1 210	1 048
5,27%	5,17%	4,77%	4,31%	4,01%	3,48%

Община СЕВЛИЕВО

год. 2021

яну	фев	мар	апр	май	юни
687	673	614	558	506	456
4,62%	4,53%	4,13%	3,75%	3,40%	3,07%

Община ДРЯНОВО

год. 2021

яну	фев	мар	апр	май	юни
262	272	262	258	253	218
6,60%	6,85%	6,60%	6,50%	6,38%	5,49%

Община ТРЯВНА

год. 2021

яну	фев	мар	апр	май	юни
377	375	332	317	273	241
7,26%	7,23%	6,40%	6,11%	5,26%	4,64%

Дирекция "Бюро по труда" ГАБРОВО

год. 2021

яну	фев	мар	апр	май	юни
2 915	2 879	2 645	2 432	2 242	1 963
5,38%	5,31%	4,88%	4,49%	4,14%	3,62%

През 2020 г. са регистрирани общо 104 лица самоопределили се като роми или 3.6% от общия брой безработни лица. Броят на регистрираните безработни лица роми към 31.12. 2020 г. е 69 и той се е утроил спрямо 2019 г. 56 от тях са с основно и по-ниско образование. Към 30.06.2021 г. този брой е 52, като от тях са с основно и по-ниско образование 47 лица. На пазара на труда в област Габрово процентът на хората с ниско образование и съответно с ниска квалификация е около 20 %. В тази група попада и ромското население. Ниското образование и квалификация ги нарежда и в един друг показател - на трайно безработните. Липсата на образование и квалификация води до трудности при включване в първичния пазар на труда, защото работодателите все по-често търсят квалифицирани хора. Така ромското население образува рискова група на трудовия пазар - без образование, без квалификация, без трудови навици и професионални умения.

Друг проблем е, че ромската общност показва ниска заинтересованост и инициативност за търсене на работа, както и включване в програми и мерки на Бюрото по труда за насърчаване на заетостта. Дълготрайната безработица допълнително демотивира безработните роми да търсят реализация на пазара на труда, което се отразява и върху възможността децата им да посещават училище. В отговор на тези проблеми трябва да се търси подкрепата на трудови медиатори за активизиране на неактивните и продължително безработните лица. Медиаторите трябва да работят целенасочено с обезкуражените лица и с регистрираните като безработни, самоопределили се като роми, с цел подобряване на достъпа им до пазара на труда и повишаване на дела на заетите след тях. Друг проблем е нежеланието от страна на работодателите да назначават на работа лица от ромски произход, заради съществуващите стереотипи, предразсъдъци и недоверие.

Като следствие от периодичното налагане на противоепидемични мерки и пандемията COVID 19 ДБТ-Габрово не е провеждало групови форми на работа за мотивиране на уязвими групи през 2020 г. и първото полугодие на 2021 г. В обученията за професионална квалификация или ключови компетентности няма включени роми, поради липса на интерес от тяхна страна към планираните за съответните периоди обучения.

За осигуряване на заетост на хората от уязвими групи, включително малцинства, за периода на предходната Областна стратегия активно се използват регионални и

национални програми за заетост, както и възможности по проекти, финансирани по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“. Практиката показва, че хората от ромска общност се назначават на нискоквалифицирани позиции – озеленители, пазачи, хигиенисти, общи работници, лични асистенти. Предвид факта, че изключително търсени са здравните и образователните медиатори, на тези длъжности е осигурявана заетост за роми с малко по-висок образователен ценз.

През 2020 г. броят на подпомаганите лица и семейства с месечни социални помощи по реда на чл. 9 от Правилника за прилагане на закона за социално подпомагане в област Габрово е 221, в т. ч. в община Габрово – 101 броя, в община Севлиево – 86 броя, а в общини Дряново и Трявна по 17 броя. Спрямо 2012 г. се наблюдава тенденция на намаление над 50 %, което се обуславя от променените критерии за отпускане на месечната социална помощ, както и по-високата степен на трудова заетост на лицата. Подпомагането в натура по чл. 9 от ППЗСП обхваща предимно лица и семейства от ромския етнос.

5. ВЪРХОВЕНСТВО НА ЗАКОНА И АНТИДИСКРИМИНАЦИЯ

Регионалното представителство на Комисия за защита от дискриминация – Габрово работи съобразно правомощията дадени му от Закон за защита от дискриминация и целите и задачите, поставени от ръководството на Комисията. През последните години, като основен акцент в дейността на КЗД, се поставя превантивната дейност, която включва информационни срещи, презентации и беседи, организиране на приемни и активно участие в локални и по- мащабни инициативи, чествания и мероприятия на регионално и местно ниво.

Вземайки под внимание статистическите данни, че в област Габрово много малка част от населението се самоопределя като принадлежащо към ромската общност и липсват ясно изразени ромски общности, бихме могли да обясним и незначителния брой проведени консултации на основата на признак „етнически принадлежност“, на фона на общия брой за региона през периода 2010- 2020 г.

В рамките на разглеждания период са осъществени общо **39 бр. консултации за дискриминация на етническа основа**. Нужно е обаче да се направи следното уточнение - само в 10 от случаите, гражданите са се самоопределили като „роми“ и смятат, че поставените от тях проблеми са следствие от принадлежността им към ромското малцинство. При 6 от консултациите се касае за оплаквания от граждани, станали обект на негативни действия или отношения от страна на роми, като принадлежността на извършителите към ромската общност се определя от самите жалбоподатели.

Броят на постъпилите и регистрирани в единната деловодна система на КЗД жалби по признак „етническа принадлежност“ за периода 2010 - 2020 г. е общо 9 бр.

Проблемите от дискриминационен характер, разглеждани от Комисия за защита от дискриминация в област Габрово, са свързани с вменяването на вина за несъществуващи престъпления на хора от ромски произход, дискриминация по пол и етнически произход при упражняване правото на труд, спиране на питейната вода, тормоз над ромка, настанена в защитено жилище, осъществяване на системен вербален тормоз, изричане на обидни квалификации на основата на етническата принадлежност, твърдения за проявена субективност, основана на предрасъдъци и стереотипи, от страна на съдебна институция при определяне на присъда, отказано поддържащо лечение на определени форми на епилепсия на лишен от свобода и др.

Неофициално регистрирани остават оплаквания за трудности при намирането и наемането на работа, което не се свързва с ниското образование и квалификация, а с принадлежността към ромското малцинство, недопускане до обществени заведения за хранене и забавление, отнемане от социалните служби на деца от родителите им, отказване на социални и енергийни помощи.

В регионалния офис на КЗД не са постъпвали оплаквания за сегрегация на ромски деца в училище или изолирането им от обучителния процес.

Дискриминационните прояви и негативните настроения спрямо ромите, продължават да създават бариери пред ромската общност въпреки доказателствата за намаляване на усещането за дискриминация сред ромите. Социалната изолация засилва предрасъдъците срещу ромите, което прави тяхната маргинализация социално приемлива и засилва антиромските нагласи. Ромите продължават да се сблъскват с дълбоко вкоренени негативни обществени стереотипи и предрасъдъци, които най-често се изразяват чрез вменяването на колективна отговорност за действителни или предполагаеми действия на отделни членове на ромската общност, стереотипизиране на ромите като лица, които участват в престъпно поведение, въвеждане на лишени от правно основание политики, които позволяват произволно или дискриминационно разселване на ромски общности и лица, или създаване на условия за това, разпространяване на реч на омразата срещу ромските общности под каквато и да е форма, например в медиите, включително в интернет и в социалните мрежи и т.н.

По данни на Областна дирекция на МВР – Габрово броят регистрирани престъпления от общ характер за периода 01.01-26.08.2021 г. е 679 при 757 през същия период на 2020г. От тях са разкрити 441 през 2021г. и 474 през 2020г. – процент на разкриваемост 64.95% срещу 62.62%. Налице е намаляване на общия брой извършени престъпления със 78 бр.

	Брой регистрирани престъпления	Брой разкрити извършители	Извършители, самоопределили се като роми
2017	1373	867	53
2018	1354	877	80
2019	1147	787	81
2020	1024	781	85

Като цяло статистиката за регистрираните престъпления в ОД на МВР за последните 4 години показва, че има намаляване на броя им и плавно увеличаване на извършителите, които са се самоопределили като „роми“ на фона на общото увеличение на разкриваемостта.

За периода 2017-2021г. в ОДМВР-Габрово не са постъпвали сигнали за дискриминация под каквато и да е форма.

Местните комисии за борба с противообществени прояви на малолетни и непълнолетни към четирите общини в област Габрово работят с целевите си групи като броят на възпитателните дела и извършителите варира в годините. През 2021 година на територията на областта са разгледали общо 54 възпитателни дела със 73 извършители. Няма лица, настанени във ВУИ и СПИ. Голяма част от малолетните и непълнолетни извършители биват насочени за работа със специалистите в Центровете за обществена подкрепа. Дейностите за ограничаване на криминалната активност на ромските деца включват превантивна работа с родители чрез разговори и беседи на индивидуални или екипни срещи.

По линия на защита от домашно насилие са издадени 36 бр. заповеди за незабавна защита през 2020 г. и 13 бр. през 2021 г., а издадените заповеди за защита са съответно 9 бр. за 2020 г. и 18 бр. за 2021 г.

В Закона за семейни помощи за деца (ЗСПД) и правилника за неговото прилагане е регламентирано да се отпускат помощи в натура, чрез ваучери на малолетни и непълнолетни майки по реда на чл. 7 от ЗСПД (месечни помощи за дете до завършване на средно образование, но не повече от 20-годишна възраст) и чл. 8 от ЗСПД (месечни помощи за отглеждане на дете до една година). Помощта в натура се предоставя под формата на стоки и/или услуги за детето в съответствие с индивидуалните му потребности, оценени от дирекция "Социално подпомагане". В област Габрово през 2020 г. подпомаганите лица в натура са 13, в т.ч. в община Севлиево – 10, община Трявна 2 и община Габрово 1 лице. Подпомагането в натура по ЗСПД обхваща предимно лица и семейства от ромския етнос.

6. КУЛТУРА И МЕДИИ

Наред с образованието, културата е един от основните начини за промяна на съзнанието и духовно извисяване.

В Област Габрово има 2 театъра, 10 музея, 4 художествени галерии, 82 читалища, 52 обществени библиотеки и множество други културни институти. Посещението им е според желанието, потребностите и възможностите на всеки български гражданин, независимо от етническата му принадлежност. На територията на Област Габрово се работи за популяризиране и съхраняване на ромската култура, обичаи и занаяти, като за целта се включват представители на ромския етнос в културните мероприятия, организирани от общините или в проекти, изпълнявани от читалища и НПО. Целта е те да бъдат традиционно включвани в събития от културния календар на общините в областта и съседните области като например националния фестивал „Семе българско”, Детски ромски фестивал „Отворено сърце”, празник на тиквата, Габровския карнавал, Национален фолклорен фестивал в с. Жълтеш и др. Болшинството от ромите в Област Габрово спазват българските културни традиции. Налага се изводът, че децата от ромски произход са по-активни в културния живот от възрастните и това е така, защото участват наравно със съучениците си в различни прояви и чествания на местни и национални празници. Тези дейности благоприятстват приобщаване на децата и изграждане на толерантни взаимоотношения.

Читалищата на територията на цялата област осигуряват равен достъп за участие в културния живот и реализират своите просветни и културни дейности с представители от всички етноси на база равнопоставеност. Множество са концертните изяви на открито, с вход свободен, които са реална възможност за достъп до култура. Голяма част от читалищата, дори и в малките населени места, с подкрепата на програма „Глобални библиотеки“ успяха да осигурят безплатен достъп до интернет и електронни услуги на населението, включително и от уязвими и малцинствени групи.

Най-мощното културно събитие на Габрово – Карнавалът, продължава да дава най-добрата възможност за равен достъп до култура и социално включване. Всяка година броят на участниците в шествието нараства, като се наблюдава все по-голям интерес от страна на деца и младежи за включване във всички дейности, съпътстващи карнавала – детски фестивални прояви, театрални работилници, арт-ателиета. В карнавалното шествие се организира и конкурс за най-добра картина. Осигурен е награден фонд, което е сериозен стимул за участие. Конкурсът провокира креативността на хората и възпитава в традициите на Карнавала.

В районите с преобладаващо ромско население на Община Габрово, като с. Яворец, се организират събития и празници, които обединяват български и традиционно ромски културни традиции. В дейностите не само са включени роми, като по този начин се цели тяхната интеграция и социализация, както и съхраняване на идентичността на малцинствените общности, но самите представители на ромската общност инициират събития, което е свидетелство за ангажираност и съпреживяване на празничния календар, разработен на принципа

„единство в многообразието“. Програма „Култура“ на Община Габрово финансира събития с фестивален характер, които приобщават представителите на различни общности и етноси към местните традиции и културен календар.

През 2020 година отдел „Култура и туризъм“ в Община Габрово организира поредица от събития, посветени на 160 години от обявяването на Габрово за град, насочени към цялата общност, с осигурен безплатен достъп и широко популяризирано съдържание. Отдел „Култура и туризъм“ работи в тясно сътрудничество с двата Центъра за обществена подкрепа в Габрово, което дава възможност на потребителите на услуги в Центъра да участват в различни културни прояви, най-често в доброволчески и благотворителни акции. Продължава и успешното сътрудничество между Общината и неправителствения сектор, читалищата, свободните артисти и културните оператори.

На територията на община Севлиево работят 27 читалища. В населените места на общината читалищните настоятелства включват в своите дейности и лица от уязвими малцинствени групи. В Програмата за читалищна дейност в община Севлиево като приоритетни дейности са записани: обмен между културите на различните етноси, разширяване на знанията на гражданите; осигуряване на достъп до информация и комуникация, насърчаване на социалното единство и солидарността между различните социални групи.

Учителите в училищата в севлиевска община с преобладаващ брой деца от различни етноси включват в годишното разпределение за час на класа теми, чрез които запознават всички деца с културата и историята на различните етнически групи. Учениците имат възможност да отбелязват празници, характерни за техния етнос и да показват своите традиции и обичаи по време на прегледите за художествена самодейност. Усилията на Община Севлиево са насочени към включване на децата и учениците от всички етнически групи в различните форми на извънкласна дейност, в организираните конкурси, изложби и прегледи на художествената самодейност, спортни състезания, съгласно приетия от Общински съвет Годишен план за културните и спортни мероприятия. В селата на общината се наблюдава добро партньорство между детските градини, училищата и читалищата. Организиран се съвместни мероприятия, концерти, възстановки на народни обичаи, организирани посещения в библиотеката и сформирани на клубове, поощряващи четенето. С желание учениците от различните етнически групи участват в организираните общински празници и чествания – шествие по случай 24 май, Празник на тиквата, честване на годишнината от Априлското въстание, Ден на Европа, множество конкурси и концерти.

Читалищата в община Дряново също реализират инициативи, свързани със съхраняване, развитие и популяризиране на специфичната етнокултура на ромите, като част от българската национална култура и създаване на условия за равен достъп на ромската общност до обществения и културен живот. Традиционно се

организирант летни и коледни работилници, тематични конкурси за изработване на картички, сувенири, рисунки, фотоконкурси и др. Съвместно с учебните заведения се организирант различни културни и спортни инициативи, в които се включват и учениците от етническите малцинства.

7. ОБЛАСТЯВАНЕ И РАВНИ ВЪЗМОЖНОСТИ НА РОМСКАТА ЖЕНА

Социалното изключване засилва предразсъдъците срещу ромите, което прави тяхната маргинализация социално приемлива. В особено неравнопоставено положение остават категории от ромската общност като ромските жени, младежи, възрастни хора. Проблемите, които са характерни за ромите като цяло - крайна бедност, безработица, ниско ниво на образование, неадекватни жилищни условия, нисък здравен статус и лошо благосъстояние – са още по-изразени при ромската жена. Веднъж жените биват дискриминирани като роми и втори път включително от членове на ромската общност. Ромските жени продължават да изостават спрямо ромските мъже и жените в общото население в ключови области като здравеопазване, образование и заетост.

Правителството прие Национална стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за периода 2021-2030 г. Основната цел на документа е да допринесе за постигането на фактическа равнопоставеност между половете в България чрез прилагане на единна, последователна и устойчива държавна политика. В приетия план за действие към стратегията са заложи мерки за: насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете в процесите на вземане на решения; борба с насилието и защита и подкрепа на жертвите; преодоляване на стереотипите по пол в различни сфери на обществения живот и на сексизма и др.

В Наказателния кодекс на Република България като престъпления са определени проповядването или подбудата към дискриминация, насилие или омраза, основани на раса, народност или етническа принадлежност, обидата и клеветата, трафикът на хора, принудата за встъпване в брак, склоняването към проституция и други действия, на които често жертва са представители на етническите малцинства и най-вече жените.

Включването на жените от уязвими групи в различни форми на обществена активност (заетост, обучения, обществена и читалищна дейност) води до разчупване на затворения семеен кръг и повишаване на тяхната мотивация и желание за участие.

Ромските жени се сблъскват с различни форми на дискриминация, включително и множествена дискриминация, трафик на хора, бракове на непълнолетни и принудителни бракове. В област Габрово тези проблеми също съществуват, макар и не толкова масови.

Наблюдават се следните тенденции при жените от малцинствени групи, които живеят на територията на областта:

- Наложено е схващане, че образованието не е приоритет за ромската жена - Традиционна роля на жената в ромското семейство се свързва главно с раждането, отглеждането и възпитанието на децата, като много по-малка тежест и ценност се приписва на нейното образование или професионална реализация. Това от своя страна води до по-нататъшно възпроизвеждане на модела на социална изолация, заради negliжиране на образованието. При провеждането на обучения по ограмотяване през 2019 г. на територията на област Габрово първоначално бяха записани доста ромски жени. След няколко дни участие в обученията те се отказаха, заради несъгласие на мъжете им да учат с други обучаеми - мъже.
- В повечето случаи ромската жена изживява двойна дискриминация – от една страна от обществото и от друга – от самата ромска общност.
- Ранни бракове, включително принудителни - все още стереотипът на ранната женитба не е преодолян. Твърде често младото ромско момиче бива поставяно в неизгодна позиция, тъй като се оказва, че традицията създава пречки пред нея за получаване на по-висока степен на образование. Бедността, ниският жизнен стандарт, домашното насилие също водят до усещането за безперспективност и липса на визия за бъдещето. Наблюдават бракове по сребрена (роднинска) линия, което предполага раждане на деца с увреждания.
- Ранни бременности - бременните жени се картотекират непосредствено преди раждането, не посещават редовно женска консултация и с това попадат в рискови групи бременности. Като цяло бременностите са много ранни и е необходимо да се осъществяват чести акушеро-гинекологични прегледи с мобилни кабинети и да се предоставят контрацептивни средства на желаещи лица.
- На този етап добрите ролеви модели на успешните ромски жени, които да послужат като примери в общността и да стимулират промяната, са твърде малко в област Габрово.

Промяната и решението на тези проблеми минава през покачване на нивото на образование на момичетата, което е и приоритет на настоящата стратегия в тази сфера. Необходим е по-широк и по-продължителен обхват в образователната система, допълнително ограмотяване и повишаване нивото на информираност на момичетата и ромските жени в различни сфери на обществения живот.

III. ВИЗИЯ

Към 2030г. да е постигната по-голяма степен на равенство, приобщаване и участие във всички сфери на обществения живот на ромите и българските граждани в уязвимо положение от други етноси с оглед устойчивото развитие на Област Габрово.

IV. СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ

Създаване на условия за равнопоставеност, приобщаване и участие на ромите, чрез осигуряване на достъп до права, стоки и услуги, участие във всички сфери на обществения живот при спазване принципите на върховенство на закона и недискриминация.

V. ВОДЕЩИ ПРИНЦИПИ И ХОРИЗОНТАЛНИ АСПЕКТИ ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕТО

Сериозността на отделните предизвикателства във всяка област на политиката и взаимозависимостта на проблемите изисква многоизмерен интегриран подход, съчетаващ инвестиции в заетост, образование, здравеопазване и жилищно устройване.

Мерките, свързани с прилагането на общи и секторни политики, се основават на предварително идентифициране на нуждите на местно, регионално и национално ниво, изготвено от държавните институции от всички равнища в партньорство с местните ромски общности, неправителствени организации и други заинтересовани страни, отговорни за тези политики, при прилагане на подхода „отдолу-нагоре“ и включени в териториалните стратегии и планове на регионално и общинско ниво (Интегрираните териториални стратегии за развитие на регионите за планиране от ниво 2 и Планове за интегрирано развитие на общините).

За постигане на напредък в рамките на периода 2021-2030 Стратегията залага на следните **водещи принципи**:

- Превантивност на мерките – предприемане на действия за отстраняване и намаляване на причините за риск от неравнопоставеност и социално изключване;
- Ефикасност, кохерентност и ефективност – кохерентност между рамката на ЕС и други политики, инструменти за финансиране и правни инструменти на ЕС (Европа 2020, Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ), антидискриминационно законодателство, разширяване).

Реализиране на цели и мерки за постигане на напредък към целите за равенство, приобщаване и участие на ромите;

- Допълняемост – допълване с други стратегически документи и национални програми
- Партньорство – поставяне на общи цели, приемане на съгласувани подходи за работа, споделяне на информация и опит между всички заинтересовани страни;
- Недопускане на дискриминация - пълноценно и активно участие на всички в обществения живот;
- Включване на лица от маргинализираните групи в дейностите по промяна на условията и начина на живот с постепенно нарастване на тяхната ангажираност до пълно обхващане на всички жители в съответното населено място.
- Иновативност в прилагане на нови подходи в политиките за равенство и приобщаване.

Водещи при изпълнението на Стратегията са също така и Десетте общи основни принципа за включване на ромите, приети от Съвета на Европейския съюз на 8.06.2009 г.:

- 1) Конструктивни, прагматични и недискриминационни политики;
- 2) Изрична, ясно определена, но не изключителна насоченост;
- 3) Межкултурен подход;
- 4) Приобщаване към мнозинството;
- 5) Осъзнаване на измерението за равенството между половете;
- 6) Трансфер на основани на фактите политики;
- 7) Използване на инструменти на ЕС;
- 8) Участие на регионалните и местните власти;
- 9) Участие на гражданското общество;
- 10) Активно участие на ромите.

Тези принципи са базата при формулирането, изпълнението, наблюдението и оценката на приобщаващи политики за ромите. Те насърчават провеждането на надграждащи, конструктивни, прагматични и недискриминационни политики, подхода на утвърдителните мерки, межкултурния подход, като не изключват прилагането им към други граждани в уязвимо положение. Вземат се предвид потребностите и положението на ромските жени.

Принципите се отнасят до ключови фактори за успех като трансфер на доказано добри практики, използване на инструментите (законодателни, финансови и координационни) на Общността, участие на регионалните и местните власти, въвличане на гражданското общество и активното участие на ромите.

Постигането на справедливост и приобщаване изисква повишено използване и по-добро насочване на ресурсите, както и участието и партньорството на

ромските общности, всички правителствени нива, сектори и заинтересовани страни.

Хоризонтални цели:

- Политиките за приобщаване на ромите представляват неразделна част от общонационалните политики за повишаване благосъстоянието на българския народ. За тяхното постигане ще допринесат взаимно подсилващи се хоризонталните цели – равенство, приобщаване и участие¹;
- Ефективно равенство: Борба за предотвратяване на прояви на антиромски нагласи и дискриминация срещу ромите като цяло;
- Социално-икономическо приобщаване: Намалване на бедността и социалната изключване и премахване на социално-икономическите различия между ромите и останалата част от българското общество;
- Значително участие: Насърчаване на участието чрез овластяване, сътрудничество и доверие.

Секторни цели:

Четири **секторни цели** подчертават продължаващото значение на четирите области на политиката, заложи в Стратегията. По отношение на образованието, заетостта, здравеопазването, жилищните условия, както и основни услуги, както и трите хоризонтални цели (осигуряване на реална равнопоставеност, социално-икономическо приобщаване и участие на ромите) са от значение:

- Повишаване на ефективния достъп до качествено приобщаващо образование;
- Повишаване на ефективния достъп до качествена и устойчива заетост;
- Подобряване на здравния статус на ромите и увеличаване на ефективния достъп до качествени здравни и социални услуги;
- Повишаване на ефективния достъп до адекватни десегрегирани жилища и основни услуги.²

Подходи:

За приобщаващите политики е необходима комбинация от целенасочени и основни подходи. Стратегията следва подход, основан на разработване на общи

¹ РАБОТЕН ДОКУМЕНТ НА СЛУЖБИТЕ НА КОМИСИЯТА Аналитичен доклад, придружаващ СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТА, Съюз на равенството: Стратегическа рамка на ЕС за равенство, приобщаване и участие на ромите и придружаващото я предложение за преработена препоръка на Съвета относно националните стратегически рамки за равенство, приобщаване и участие на ромите; {COM (2020) 620 final} - {COM (2020) 621 final}.

² Напр. течаща вода, адекватна канализация, събиране и управление на отпадъци, екологични услуги, електричество, газ, достъп до транспорт, финансови услуги и цифрови комуникации (в съответствие с принцип 20 от Европейския стълб на социалните права). Оперативна цел в рамките на тази секторна цел е насърчаване на екологичната справедливост и борба с оцеляване по отношение на околната среда (вж. приложение 2 към COM (2020) 620 final).

политики (мейнстрийм) с прилагане на целеви мерки по сектори, особено на местно ниво. Целевият подход е предназначен да компенсира неравенствата. Дейностите по отделните приоритетни направления ще бъдат изпълнявани чрез взаимна допълняемост на следните подходи:

- Насърчаване на позитивни действия за преодоляване на различни форми на неравнопоставеност във всички обществени сектори; утвърждаване на позитивни обществени нагласи към ромската общност;
- Насърчаване на позитивни действия за преодоляване на традиционни практики в ромската общност, които нарушават правата на жените и децата;
- Насърчаване на участието и партньорството на всички заинтересовани страни;
- Интегриран подход за териториално развитие, при който на териториален принцип едновременно се предприемат мерки и обединяват ресурси по различни приоритети, основани на местните специфики и нужди и ангажираност на всички заинтересовани страни в посрещането на специфичните местни предизвикателства;
- Диференциране на подходите, методите и средствата за осъществяване на политиките за приобщаване, съобразно особеностите на социалните и демографски подгрупи сред ромската общност.

VI. ПРИОРИТЕТИ : **ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ, ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ, ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ, ЗАЕТОСТ, ВЪРХОВЕНСТВО НА ЗАКОНА И АНТИДИСКРИМИНАЦИЯ, КУЛТУРА И МЕДИИ, ОВЛАСТЯВАНЕ И РАВНИ ВЪЗМОЖНОСТИ НА РОМСКАТА ЖЕНА**

1. ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ

Оперативна цел: Създаване на условия за по-добър обхват и задържане на децата и учениците от уязвими групи в образователната система и предоставяне на подходящи възможности за качествено и приобщаващо образование в мултикултурна среда.

Общините, Регионалното управление на образованието и Областна администрация – Габрово са водещи отговорни институции за изпълнение на целите на Стратегията по приоритет „Образование и обучение”. По отношение на обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст, дейностите ще се осъществяват в координация с институциите, участващи в Областния координационен център по ПМС 100. Образователните медиатори и

екипите за обхват имат също основна роля за успешната образователна интеграция на децата и учениците от уязвими групи. НПО на територията на област Габрово, социални услуги, клубове и центрове за обучение имат подкрепяща и допълваща роля за реализацията на оперативната цел.

Пътят към по-привлекателно и по-качествено образование минава през ефективните училищни общности, обединени от общосподелена система от образователни ценности. Ще се прилагат мерки и дейности за създаване и задълбочаване на връзките и взаимодействието в училищната общност между всички участници в образователния процес (деца и ученици, учители и други специалисти и родители), с местните власти и местната общност, както и с институции и граждански организации, имащи отношение към образователното и личностно развитие на децата.

Специфични цели:

1. Разширяване на обхвата на децата до 7 години в образование и грижи в ранна детска възраст за по-ефективна социализация и последващо образователно приобщаване.
2. Повишаване броя деца и ученици от малцинствени и уязвими групи в задължително предучилищно и училищно образование и намаляване дела на отпадналите и преждевременно напусналите училище.
3. Осигуряване на условия за прилагане на интегрирани мерки за качествено приобщаващо образование.
4. Повишаване на информираността и чувствителността на родителите роми относно ролята на образованието като средство за осигуряване на перспективи за развитие и социално-икономическа интеграция на децата. Въвличане на родителите роми в образователния процес и засилване на участието им в училищния живот.
5. Повишаване толерантността и формиране на уважение към етническата, културната и религиозната идентичност на всяко дете/ученик.
6. Подкрепа на ученето през целия живот за малцинствените групи чрез неформално и информално образование, включително ограмотяване на неграмотни и малограмотни възрастни лица и мотивиране на възрастни за продължаващо образование, в това число професионално образование и обучение и висше образование.
7. Развиване на компетентностите на педагогическите специалисти за работа в мултикултурна среда.

Конкретни мерки за постигане на целите:

- Създаване на допълнителни възможности по проекти за обезпечаване на разнообразни образователни и игрови дейности за децата в детски градини.
- Ежегодно актуализиране състава на екипите за обхват и осигуряване на

обучения с цел по-голяма ефективност в работата им и постигане на по-добро взаимодействие между заинтересованите институции по ПМС 100.

- Осигуряване за безвъзмездно ползване на образователни и познавателни материали за децата, за които предучилищното образование е задължително.
- Информационни кампании и срещи с родителите относно ранното детско развитие и необходимостта от ранна социализация и интеграция. Задълбочаване на партньорството между родителите и институциите, предоставящи услуги в областта на образованието и грижите в ранна детска възраст.
- Провеждане на проектно-базирани обучения, извънкласни и извънучилищни дейности с оглед разширяване на познанията на деца и ученици за етнокултурните различия, възпитаване в дух на толерантност и антидискриминация и преодоляване на съществуващи обществени стереотипи и нагласи.
- Обезпечаване с достатъчно образователни медиатори и осигуряване на обучения за тях. Провеждане на информационни кампании от образователните медиатори относно ползите от предучилищното и училищно образование. Работа на терен за обхвата на ученици.
- Информирание на възрастни лица от малцинствата за възможностите за учене през целия живот. Включване в подходящи форми за образование и обучение на лица, които не са завършили образование.
- Осигуряване на допълнителни обучения за деца, ученици и възрастни от малцинствата за придобиване на цифрови умения и дигитални методи за учене.
- Провеждане на обучения и семинари за обмяна на опит с оглед подобряване компетентностите и уменията на педагогически специалисти и непдагогическия персонал за работа в мултикултурна среда. Повишаване квалификацията на педагогическите специалисти за използване на Инструментарий за ранно идентифициране на ученици в риск от преждевременно напускане на образователната система и за диференциран подход при определяне на потребностите им от предоставяне на индивидуална подкрепа.
- Допълнително обучение по учебни предмети с акцент върху изучаването на български език за ученици, за които българският език не е майчин и които не владеят добре български език

2. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

Оперативна цел: Осигуряване на достъп до качествени здравни услуги и развитие на профилактиката и превенцията с оглед подобряване здравословното състояние на лица от уязвими групи.

Регионална здравна инспекция – Габрово в сътрудничество със здравните медиатори и НПО са водещи при изпълнение на целите в Стратегията по приоритет „Здравеопазване”. Общините оказват подкрепа при осъществяването на връзката между здравни и социални грижи и услуги, особено що се отнася до ранно детско развитие и ранна интервенция на уврежданията. Личните лекари имат отношение за подобряване здравословното състояние на пациентите им и превенцията по разпространението на зарази сред останалото население.

Специфични цели:

1. Подобряване на майчиното и детското здравеопазване с акцент върху ранното детско развитие;
2. Подобряване достъпа до по-качествено обществено здравеопазване на лица, намиращи се в ситуация на бедност и социална уязвимост;
3. Повишаване на информираността в областта на общественото здраве;
4. Развиване на здравното медиаторство и на различни форми на работа за и в общността;
5. Подобряване на профилактичните дейности сред ромите и населението от уязвимите общности;

Конкретни мерки за постигане на целите:

- Периодично осигуряване на мобилни кабинети в общността за провеждане на акушеро-гинекологични прегледи, провеждане на имунизации, профилактични прегледи на деца, скринингови изследвания с мобилна апаратура и др.
- Повишаване обхвата на уязвими лица в здравноосигурителната система - повишаване броя на лицата с възстановени здравно-осигурителни права.
- Осъществяване на дейности по превенция и контрол на различни заболявания: Covid-19, ХИВ и сексуално предавани инфекции, туберкулоза
- Осъществяване на информационни кампании и беседи по различни теми, касаещи опазването на физическото и психическото здраве, вредата от най-разпространените рискови фактори – тютюнопушене, употребата на наркотици, злоупотреба с алкохол, нездравословно хранене и за предимствата на здравословния начин на живот; разяснителни кампании за значението на профилактичните прегледи сред ромското население; кампании за запознаване с начините за предпазване от най-разпространените инфекциозни, онкологични, сърдечносъдови и наследствени болести и мн. др.
- Привличане на здравни медиатори от общността, изграждане на капацитет и

създаване на добро взаимодействие при работа на терен.

- Провеждане на специализирани кампании, касаещи майчиното и детското здравеопазване - кампании за начините за предпазване от нежелана и ранна бременност, за опасностите, които крие ранната бременност за майката и бебето, за риска от раждане на деца с вродени аномалии и наследствени болести и начините за профилактиране; кампании за значението на имунизациите и мотивирането им за редовното им прилагане, съгласно Националния имунизационен календар;

3. ЗАЕТОСТ

Оперативна цел: Подобряване на достъпа на ромите до пазара на труда и повишаване на дела на заетите сред тях

Дирекция „Бюро по труда“ – Габрово е водеща отговорна институция за изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Заетост“, в сътрудничество с общинските администрации, Областна администрация, НПО, социално-икономически партньори.

Специфични цели:

1. Насърчаване на заетостта чрез мотивиране, професионално ориентиране и обучение на безработни лица.
2. Насърчаване на предприемачеството, стартиране и управление на собствен бизнес.
3. Насърчаване на социалния и гражданския диалог в подкрепа на трудовата реализация на ромите.
4. Активиране на безработни в неравностойно положение на пазара на труда и икономически неактивни лица, чрез насърчаване на трудовото медиаторство и предоставяне на интегрирани услуги по заетост и социално подпомагане.
5. Подкрепа на заетостта в дейности, свързани със земеделие и опазване на околната среда.

Конкретни мерки за изпълнение на целите :

- Назначаване на трудови медиатори и изграждане на капацитет за работа с уязвими групи.
- Мотивиране за активно поведение на пазара на труда /за търсене на работа, включително посредством трудови медиатори; Активиране на икономически неактивни лица чрез трудово медиаторство.

- Информирание и провеждане на инициативи, насърчаващи активирането на безработни и икономически неактивни лица.
- Дейности и кампании по професионално ориентиране, особено с акцент върху младежи от ромски произход.
- Организиране на трудови борси в различни сектори на икономиката.
- Организиране на обучения за придобиване на професионална квалификация и/ или на ключова компетентност, включване на безработни лица и младежи в различни обучителни курсове за преквалификация.
- Насърчаване на заетостта чрез предприемачество – мотивиране за започване на самостоятелна стопанска дейност.
- Насърчаване на заетостта на безработни самоопределили се като роми, чрез включване в програми и мерки по реда на Закон за насърчаване на заетостта, в рамките на Националния план за действие по заетостта и ПРЧР 2021-2027.
- Осигуряване на заетост на първичния пазар на труда.
- Обучение и насърчаване на заетостта в дейности по опазване на околната среда .

4. ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ

Оперативна цел: Подобряване на жилищните условия, включително и на прилежащата техническа инфраструктура и инфраструктура за публични услуги

Общините са водещи отговорни институции за изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Жилищни условия”.

Специфични цели:

2. Благоустрояване на кварталите с преобладаващо ромско население;
3. Осигуряване на социални общински жилища за най-маргинализираните и уязвими общности;

Конкретни мерки за постигане на целите:

- Реализиране на мерки за благоустрояване (изграждане на детски площадки, спортни площадки, фитнеси на открито и др.) в кварталите с компактно ромско население;
- Изграждане на нови социални общински жилища;
- Поддържане общинския жилищен фонд в добро състояние;
- Премахване на незаконни постройки и мотивиране на ромите към спазване

на законите в тази сфера;

5. ВЪРХОВЕНСТВО НА ЗАКОНА И НЕДИСКРИМИНАЦИЯ

Оперативна цел: Гарантиране правата на гражданите, с акцент върху жените и децата, защита на обществения ред, недопускане и противодействие на проявите на нетолерантност и на „език на омразата“.

ОД на МВР – Габрово в сътрудничество със Съд и Прокуратура са отговорните институции за изпълнението на мерките в приоритет „Върховенство на закона и недискриминация“. Ще сътрудничи и регионалният офис на Комисията за защита от дискриминация, както и общинските администрации.

Специфични цели:

1. Повишаване на институционалната култура и експертния капацитет на публичните институции по отношение на политиките за равнопоставеност, достойнство и основни човешки права на ЕС.
2. Гарантиране и ефективна защита на правата и достойнството на българските граждани в уязвимо социално положение, принадлежащи към различни етнически групи.
3. Ефективно прилагане на политиките за интеграция на ромите за постигане на равенство, достойно съществуване и пълноценно участие в обществения живот.
4. Преодоляване на културните бариери в общуването и всякакви форми на дискриминационни нагласи.
5. Повишаване на гражданското участие и информираност за гражданските права и задължения на лицата от ромски етнос.
6. Превенция на нежелани социални феномени като ранни бракове, домашно насилие, битова престъпност и противообществени прояви.
7. Превенция на специфичните форми на трафик на хора в зоните с концентрация на бедност.

Конкретни мерки за изпълнение на целите :

- Проведени кампании за повишаване на осведомеността относно домашното насилие и насилието, основано на полов признак
- Обучения за полицейски служители и служители в администрациите по различни теми като: равнопоставеност, език на омразата, достойнство и основни човешки права на ЕС и др.

- Провеждане на различни информационни кампании като: повишаване на правната култура на ромите във връзка с придобиването, ползването и съхраняването на български лични документи; повишаване на информираността и гражданската култура на ромите във връзка с правата и задълженията по отношение на образованието, здравеопазването, жилищните условия и заетостта; повишаване на информираността на ромите за адекватна реакция срещу езика на омразата и фалшивите новини, засилващи антиромските нагласи и дискриминация; повишаване на информираността на ромите с акцент върху ромските жени и младежи, във връзка с възможностите за достъп до правна помощ;
- Организиране на съвместни местни форуми с деца и техните родители за преодоляване на антиромските стереотипи и дискриминация
- Дейности по предотвратяването и противодействието на противообществените прояви на малолетните и непълнолетните;
- Разяснителни и информационни кампании за повишаване на чувствителността към прояви на дискриминация.
- Кампании за повишаване информираността на ромите за правата и отговорностите им;
- Превантивни дейности срещу разпространението на наркотични вещества сред уязвими групи и групи, живеещи в бедност.

6. КУЛТУРА И МЕДИИ

Оперативна цел: Разширяване възможностите за достъп на ромската общност до обществения културен живот, съхранение, развитие и популяризиране на ромската традиционна култура и творчество, преодоляване на негативните обществени нагласи и предразсъдъци към ромите с помощта на печатните и електронни медии.

Отговорни за изпълнението на конкретните дейности в приоритет „Култура и медии” са всички културни институти на територията на област Габрово (музеи, галерии, библиотеки, театри и др.), читалищата, общините, НПО, печатните и електронни медии.

Специфични цели:

1. Съхраняване и популяризиране на традиционната култура на ромската общност.
2. Насърчаване на творческото развитие на представители на общността.
3. Стимулиране на ромската общност за активно участие в обществения културен живот и насърчаване на межкултурния диалог.

4. Насърчаване на положителните модели на поведение на роми в обществото с помощта на медиите.
5. Борба с ксенофобията, расизма, антиромските нагласи и езика на омразата в медийното пространство.

Конкретни дейности за постигане на целите:

- Популяризиране на ромската култура чрез инициативи и дейности, включени в културните календари на общините.
- Разработване и реализиране на проекти, свързани с културната интеграция на ромите.
- Институционално укрепване на читалищата като модерни центрове за развитие на местната общност, включително и ромската.
- Насърчаване на талантиливи деца от ромски произход да се развиват чрез продължаващо обучение в училища по изкуствата, кръжоци и клубове.
- Насърчаване участието на роми от Област Габрово в международни и национални фестивали, посветени на ромската традиционна култура и творчество.
- Популяризиране в медиите на права и задължения на ромите, ромската култура и други теми, касаещи ромите.
- Насърчаване интереса на ромите към информацията в местните медии и групите в социалните мрежи.

7.ОВЛАСТЯВАНЕ И РАВНИ ВЪЗМОЖНОСТИ НА РОМСКАТА ЖЕНА

Оперативна цел: насърчаване равноправието на ромската жена за превръщането ѝ в активен фактор в социалния, политическия и обществен живот, преодоляване на изключването ѝ в основните сфери на образование, здравеопазване, заетост.

Всички държавни институции и неправителствени организации имат отношение към повишаване обществения статус на ромската жена, тъй като въпросът е комплексен и засяга различните сфери на обществено-икономическия живот. започне от В този смисъл отговорни институции за изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Овластяване на ромската жена” са общинските администрации, Областна администрация, Дирекция „Бюро по труда” – Габрово,

Регионално управление на образованието и училищната мрежа, читалища и културни институти, ОД на МВР, НПО, социално-икономически партньори и др.

Специфични цели:

1. Повишаване нивото на образованост и информираност на младите ромски момичета.
2. Насърчаване и подкрепа за участието на ромските жени в заетост и в различните форми на обществения, културния и политически живот, включително в публичната администрация.
3. Подкрепа за преодоляване на домашното насилие, ранните бракове и други форми на традиционни патриархални практики на контрол и насилие.
4. Осигуряване на условия за по-голям достъп до правна помощ и правосъдие за ромските жени.

Конкретни мерки за изпълнение на целите :

- Сексуална просвета – разпространение на информация, свързана с полово предавани заболявания, нежелана бременност, планиране на бременността, за опасностите, които крие ранната бременност за майката и бебето; за риска от раждане на деца с вродени аномалии и наследствени болести и начините за профилактика, сексуални престъпления и др. Запазване на ценностите - мъж, жена, семейство.
- Подобряване на дейностите за ограничаване отпадането на ромските деца от училище, с акцент върху момичетата.
- Включване в програми за трудова мотивация с цел насърчаване включването на пазара на труда.
- Активизиране на жените – привличане като здравни, образователни и трудови медиатори.
- Изграждане на ролеви модели чрез работа на успели ромски момичета в общността.
- Включване на ромски жени в програми за ограмотяване.
- Мерки за работа с всички поколения жени за стимулиране на мотивацията за по-добро образование на момичетата и по-късен брак, както и кампании, които разясняват, че образованието до 16 години е задължително.
- Превенция на трафик и други нежелани социални феномени в зоните с концентрация на бедност (в т.ч. ранни бракове, домашно насилие, битова престъпност и противообществени прояви) и ограмотяване във връзка с правната защита.

VII. ИНСТИТУЦИОНАЛНА РАМКА И СТРУКТУРИ. МОНИТОРИНГ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПЛАНОВИТЕ ДОКУМЕНТИ

Институционалната рамка за прилагане на политиката по интеграция на ромите и български граждани от други уязвими групи включва институции от трите нива за планиране – централно, областно и общинско. Национална контактна точка по изпълнение на политиката за интеграция е Секретариатът на Националния съвет по етнически и интеграционни въпроси (СНССЕИВ), който координира цялостния процес по планиране на национално ниво и мониторира изпълнението на областните стратегии и общинските планове.

На областно ниво се разработва Областната стратегия, която се утвърждава от Областния управител след съгласуване с Областния съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси. Областната стратегия е функция на анализа на потребностите на конкретните общини и същевременно, там където е необходимо отчита, координира и обединява усилията на повече от една община за решаване на общи проблеми.

Областният съвет за сътрудничество по етнически и интеграционни въпроси координира изпълнението на Стратегията и отговаря за дейностите по мониторинг и оценка на областното планиране. Целта на мониторинга е чрез систематично събиране и анализиране на информация, да следи за постигането на измерими резултати от дейността по изпълнението на мерките по плановия документ, както и активно да включи заинтересованите страни в осъществяването на оценката и наблюдението. За изготвянето на годишен отчет за изпълнение на Стратегията се събира информация по отделните приоритети от институциите, отговорни за тяхното прилагане. Ежегодно се изготвя мониторингов доклад за напредъка по изпълнението на Областната стратегия.

На местно ниво общините разработват и изпълняват Общински планове за действие. Съобразно местните нужди, всяка община създава своя собствен механизъм за координация на интерграционните дейности на общинско ниво.

Областната стратегия и Общинските планове за действие са отворени системи, те следват динамиката на промяната в развитието на различните показатели, които определят възникването на нови потребности.

VIII. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

От основно значение за провеждане на ефективна политика за интеграция на ромите е работата в общността във всички направления и приоритети, в които съществуват изградени стереотипи, свързани с идентичността на отделните

етноси. Интеграцията на ромите е двустранен процес, изискващ както желание от страна на ромите за интеграция, така и желание от страна на обществото да преодолее идеята, че съществуват различия на база етнически признак. Преодоляването на тези стереотипи и на етнически обусловеното неравенство във възможностите за образование, трудова реализация, местоживеење, здравеопазване и др. са част от задачите на политиките за социално включване и интеграция на ромите.